

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ПРИ ВИБОРІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

Стаття присвячена дослідженню проблеми формування соціально-професійної компетентності учнівської молоді у контексті характеру, специфіки та досліджуваного феномену вибору та реалізації професійної кар'єри .

Ключові слова: соціально-професійна компетентність, соціалізація, особистості ,реалізація професійної кар'єри.

•

- На сучасному етапі, згідно з рекомендаціями ЮНЕСКО, про перехід до концепції компетентності людини і положеннями Національної рамки кваліфікацій, термін «компетентність» стає провідним при оцінці рівня кваліфікації працівника, найважливішим критерієм професійного навчання та інтегральним показником якості робочої сили.

На сучасному етапі актуальність проблеми формування соціально-професійної компетентності у майбутніх кваліфікованих робітників в процесі вибору та реалізації професійної кар'єри зумовлена тим, що система професійно-технічної освіти має забезпечити випускників системи ПТО ефективним інструментом життєвої адаптації в мінливих соціальних, виробничих умовах, а саме: сформувати практичні вміння, які підтримують будь-які професійні функції, значущі для життєдіяльності людини і суспільства; стимулювати здатність ефективно працювати в команді; продуктивно взаємодіяти із соціальним освітнім середовищем; постійно самовдосконалюватися.

Проблема формування соціально-професійної компетентності учнів-майбутніх кваліфікованих робітників є вельми актуальною в контексті збереження й підтримання психологічного здоров'я нації. У відповідності з

модернізацією української освіти основною метою професійної освіти є: підготовка кваліфікованого працівника відповідного рівня та профілю, який є конкурентоспроможним на ринку праці, компетентного, відповідального, який вільно володіє своєю професією, здатного до ефективної праці за спеціальністю на рівні європейських стандартів, готового до професійного зростання.

Сучасний учень-майбутній кваліфікований робітник планує свою майбутню професійну діяльність, що потребує наявності у нього фахової компетентності, культурологічної, соціально-психологічної, розвивальної, проєктивної функцій, що забезпечують розвиток особистості в контексті людиноцентризму. Формування зазначених рис залежить від стану професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійно-технічної освіти (ПТО), де має надаватися не тільки спеціальна фахова кваліфікація, а й відбуватися становлення майбутнього кваліфікованого робітника – людини культури. Суттєвим у процесі формування соціально-професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників в контексті вибору і реалізації професійної кар'єри. є поєднання традиційних та інноваційних методів навчання.

Метою статті є розробка та обґрунтування формування соціально-професійної компетентності (СПК) в учнівської молоді при виборі та реалізації професійної кар'єри.

Формування соціально-професійної компетентності в учнів - майбутніх кваліфікованих робітників на етапі їх професійного становлення буде ефективним, якщо цей процес реалізується як система взаємодії соціокультурного, предметного, професійно-суб'єктивного компонентів, передбачає взаємопроникнення та взаємне доповнення цілеспрямованих і опосередкованих впливів на особистість, організаційне, методичне забезпечення яких спрямоване на збагачення змістовно - процесуального виконання основних професійних функцій. За цих відбуваються суттєві позитивні зміни в оволодінні ними соціально-професійною компетентністю.

Визначенням понятійного апарату соціально-професійної компетентності є: володіння знаннями і досвідом у сфері громадсько-суспільної діяльності (виконання ролі громадянина, виборця и т.п.), у соціально – професійній сфері (права споживача, покупця, клієнта, виробника), у сфері сімейних стосунків і обов'язків, у питаннях економіки і права, у галузі професійного самовизначення у процесі вибору та реалізації професійної кар'єри.

Приєднуючись до методики дослідження проведеного І. А. Зимньої [2], вважаємо, що в процесі в учнів - майбутніх кваліфікованих робітників формуються цілісні соціально-професійні якості, які можуть бути визначені як цілісна соціально-професійна компетентність.

Соціально-професійною компетентністю є фундаментальна та інтегрально-пізнавальна, соціальна і професійна діяльність. Під фундаментальністю ми розуміємо, основні, або головні характеристики, які утворюють своєрідний каркас людської особистості і забезпечують світорозуміння, світогляд, самовизначення, самопізнання, самооцінку, саморозвиток індивіда. У свою чергу інтегральність виступає як якість особистості, що характеризується багаторівневістю, комплексністю, зв'язаністю особистісних якостей і характеристик, які виявляються цілісно і об'єднують в собі безліч показників. У такому розумінні соціально-професійна компетентність людини є його особистісними, інтегративними властивостями, що формують якість, яка виявляється в адекватності у прийнятті рішень при виконання професійних завдань різних соціальних і професійних ситуацій.

Процесу формування соціально-професійної компетентності в учнівської молоді у контексті вибору та реалізації професійної кар'єри сприяє виробнича практика під керівництвом викладачів професійно - орієнтованих дисциплін та майстрів виробничого навчання в умовах сучасного виробництва/ Під час професійної підготовки у системі ПТО учні-майбутні кваліфіковані робітники набувають професійні навички, відкривають для себе шляхи і засоби формування знань, професійних умінь щодо майбутньої робітничої професії у контексті професійної кар'єри.

У другій половині ХХ століття було введено в науковий апарат поняття «компетентність», протягом тривалого часу дослідники міркували над розмежуванням понять компетенція і компетентність, над трактуванням цих термінів, задавалися питанням який з термінів вже і входить до складу другого, що їх об'єднує (Н . В. Кузьміна, А. К. Маркова, Л. А. Петровська, Джон Равен, О. В. Хуторської). І. О. Зимня зазначає, що поняття «компетенція» вже поняття «компетентність», перше входить в друге. Компетентність ґрунтується на компетенції, але не вичерпується нею [2]. Нами прийнято за основу визначення І. А. Зимньої, де компетентність трактується як і ґрунтується на знаннях, інтелектуально і особистісно-обумовлена соціально-професійна діяльність людини. Однак, як зазначає у своєму дослідженні М. Д. Лаптева, в освітніх стандартах відзначається недолік утримування дидактичних одиниць для формування компетентності соціальної взаємодії в єдиній соціально-професійної компетентності людини [4]. Як вказується багатьма дослідниками, процеси вимірювання та оцінювання володіння, в даному випадку розвитку соціально-професійної компетентності, дуже складні. І. О. Зимня вважає, що варіантом розв'язання даної проблеми є зіставлення оцінки загальної культури людини, її вихованості з оцінкою компетентності [3]. Соціально-професійна компетентність проявляється в діях, діяльності, поведінці, вчинках людини [3]. У своїй статті І. А. Мазаєва стверджує, що модель соціально-професійної компетентності, сформульована І. А. Зимової, відкриває можливості для уточнення змісту інших компетентностей, на прикладі іншомовної комунікативної компетентності, в сумі складових загальну компетентність людини [5].

Головним, яскравим акцентом визначення є те, що ця якість можна сформувати, розвинути. У словнику С. І. Ожегова розвиток розуміється як процес закономірного зміни, переходу з одного стану в інший, більш досконале; перехід від старого якісного стану до нового, від простого до складного, від нижчого до вищого. Для розвитку соціально - професійної компетентності необхідно визначити систему критеріїв і показників розвитку.

І.О.Зимня визначає склад ключових компетентностей і сукупність характеристик змісту компетентності: готовність до прояву компетентності, володіння знанням змісту компетентності, досвід прояви компетентності в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях; відношення до змісту компетентності і об'єкту її застосування; емоційно-вольова регуляція процесу і результату прояву компетентності [3].

Нами взято за основу визначення низки вищевказаних відомих науковців про те, що: соціально-професійна компетентність - особистісне, інтегративне, сформоване якість, що виявляється в адекватності рішення (стандартних і особливо нестандартних, що вимагають творчості) завдань всьому різноманітності соціальних і професійних ситуацій.

Таким чином, в структурі соціально-професійної компетентності можна виділити чотири взаємопов'язані компоненти: мотиваційний, когнітивний, поведінковий, ціннісно-смысловий. Мотиваційний компонент відображає готовність, інтерес, прагнення, потреба керуватися в своїй поведінці загальноприйнятих норм у суспільстві, у співпраці з колегами, до виконання професійних завдань. Вибудовуючи ієрархію даної термінологічної конструкції, визначимо «компетентність» як складову загальної і професійної культури людини, як готовність здійснювати складні культуру відповідні види діяльності. Саме в компетентності яскраво виражається процесуально - діяльнісний і поведінковий компонент професійної культури учнів-майбутніх кваліфікованих робітників у системі ПТО. Виходячи з цього, провідним критерієм якості підготовки кадрів стає його «компетентність», яка відображає не тільки володіння системою знань, умінь і навичок, необхідних безпосередньо для продуктивної праці та всебічного підходу до процесу і результатів праці, але і розвиток особистісного, соціального, інтелектуального потенціалу працівника, його професійно важливих якостей дозволяють в подальшому, відповідно до зростаючих вимог ринку, оцінити та опанувати новий зміст професійної діяльності. Як показує практика, з розвитком форм власності змінюються і вимоги, що пред'являються до працівників на ринку

праці. Ускладнення виробничого обладнання, технологічних процесів зумовлює підвищення попиту на рівень кваліфікації і якість робочої сили. Професійними особистісними якостями фахівців, які користуються особливим попитом на ринку праці, на думку роботодавців, є: самостійність, творчий потенціал, професійна мобільність і гнучкість, вміння вирішувати соціально-професійні, аналізувати різні ситуації, володіння прийомами співпраці, вміння керувати ресурсами (включаючи час), взаємодіяти з іншими людьми, групами і колективами, бути готовим до цивільної відповідальності за прийняті рішення та наслідки своєї професійної діяльності. У цьому зв'язку головним результатом освіти випускника установ початкової професійної освіти повинні стати універсальні якості та характеристики, що включають результати навчання, систему цінностей, спонукальні сили до того чи іншого виду діяльності, поведінки, культурні набуття, взаємодія з навколишнім дійсністю.

Процес формування професійної компетентності знаходить своє відображення у працях сучасних вітчизняних учених: І.А. Зязюна, Н.Г. Ничкало, В.О.Радкевич, О.В. Сухомлинської, Д.О.Закатнова; зарубіжних дослідників: Г.С. Батишева, Є.В. Бондаревської, О.В. Силяєвої, В.О. Сластьоніна, Р. Бернса, Т. Грегори, Л. Кольберга, А. Маслоу, К. Роджерса, Дж. Равена. Дослідженням самовизначення, самосвідомості та соціально-професійної активності особистості (К.А. Абульханова-Славська, Б.Г. Ананьєв, А.Г.Асмолов, А.В. Петрівський, Н.К. Поливанова, Г.А.Цукерман). Досліджені процеси соціалізації, соціально-професійної адаптації особистості (Г. М. Андрєєва, А.К. Маркова, А.В. Мудрик, Т. Крон). Особливе значення мають дослідження з навчання (Л.К.Гейхман, Д.Н. Кавтарадзе, Л.І. Корнєєва, О.В. Коротаєва), у яких спільна робота виступає умовою розвитку ініціативи, здатності знаходити рішення у соціокультурному середовищі, використовуючи набуті у процесі професійного навчання вміння, здібності і здатності у сфері соціально-професійної компетентності у процесі вибору та реалізації професійної кар'єри з обраної спеціальності у системі ПТО

Сучасні науково-педагогічні дослідження соціально-професійної компетентності означені підвищенням ефективності майбутньої професійної діяльності, покращенням професійної діяльності, вдосконаленням внутрішньої культури, підвищенням здатності діяти відповідно до норм професійної компетентності. Формування соціально-професійної компетентності учнів - майбутніх кваліфікованих робітників зумовлено вдосконаленням процесу модернізації ПТО як складової неперервної професійної інтегрованої освіти, що здійснює професійну діяльність учнів - майбутніх кваліфікованих робітників. Приєднуючись до думки провідних вітчизняних та зарубіжних науковців у галузі соціально професійної компетентності ми вважаємо, що ці професійні властивості забезпечують формування соціально-професійної компетентності контексті професійної кар'єри. Професійно значущими особистісними властивостями формування соціально-професійної компетентності в учнів - майбутніх кваліфікованих робітників набувають: впевненість у собі, вимогливість, толерантність тощо. Потреба молоді в самовизначенні та самореалізації, прагнення до самоствердження, самовдосконалення не лише стимулюються процесами, що відбуваються в суспільстві, але і вимагають соціально-професійної педагогічної підтримки у визначенні свого місця в системі ПТО стосунків. У даному контексті розвиток соціально-професійної компетентності учнівської молоді стає одним з пріоритетних завдань сучасної системи інтегрованої неперервної освіти [1]. Проблема розвитку соціально-професійної компетентності є предметом аналізу одночасно багатьох областей наукового пізнання, має різні підходи до її вирішення, породжує велику різноманітність теоретичних узагальнень, які не завжди узгоджуються між собою. Інтерес до проблеми соціально-професійної компетентності виник в теорії мовної комунікації, соціології управління і соціально-професійної психології.

Сьогодні соціально-професійна компетентність (СПК) визнається як інтеграційна характеристика сучасної людини і стає значущою. не лише в її професійній діяльності, але й в усіх сферах соціального життя. У той же час,

аналіз наукової літератури показує, що розгляд проблеми соціально-професійної компетентності носить досить загальний характер констатації.

Ми приєднуємося до висновків науковців в дослідженнях яких підкреслюється важливість і значущість соціально-професійної компетентності та визначаються основні вимоги до її основних складових. У ряді робіт дослідники розглядають окремі аспекти формування СПК у контексті професійної кар'єри, їх прояви у сфері соціально-професійної взаємодії. Переважна кількість тлумачень поняття "соціально-професійна компетентність" обумовлена відмінністю наукових підходів (системно-структурного, культурологічного, особистісно – орієнтованого, діяльнісного).

У державних нормативних документах, що стосуються модернізації неперервної освіти підкреслюється значущість компетентнісного підходу, метою якого є забезпечення якості освіти як одного з важливих концептуальних положень реформи неперервної освіти [6].

Таким чином, можна стверджувати, що соціально-професійна компетентність – це внутрішній потенціал людини (знання, здібності, здатності уявлення, алгоритми дій, системи ціннісних стратегій), яка потім проявляється в компетентності учнів-майбутніх фахівців за обраним фахом.

Вивчення феномену соціально- професійної компетентності в педагогічній науці тільки починається. Так німецький дослідник Ф. Петерманн висуває ряд положень, що підкреслюють складність дослідження цього феномену: сьогодні відсутні вікові моделі соціально-професійної компетентності; при визначенні соціально-професійної компетентності не враховуються такі чинники як привабливість людини, доглянутість, одяг, фізичні уміння; дуже важко діагностувати соціально-професійну компетентність; відсутні розробки, що обґрунтовують вплив соціально-професійної взаємодії на розвиток соціально-професійної компетентності.

Комплекс питань, вирішення яких представляє істотний теоретичний і практичний інтерес, полягає в пошуку і обґрунтуванні принципів навчально-виховної роботи як способу розвитку соціально-професійної компетентності в

учнівської молоді в процесі здобуття професійно-технічної освіти. Основною метою нашого дослідження є „формування соціально-професійної компетентності у контексті вибору та реалізації професійної кар’єри. Як показує аналіз наукової педагогічної літератури та офіційних документів, в останнє десятиліття оцінка результатів освіти через поняття „підготовленість”, „навченість”, „інтелектуальна культура”, „креативність”, „здібності”, „здатності” міняється на оцінку з використанням понять «компетенція», «компетентність». Що сприяло науковій дискусії із розмежування цих понять: введення категорій „компетентність” і „компетенція” в теорію і практику професійного навчання. Зарубіжні і вітчизняні дослідники виділяють різні компетентності і компетенції для різних видів діяльності, у психології починається вивчення феномену соціально - професійна компетентність»; впровадження компетентнісного підходу з активним використанням категорії „компетентність” і „компетенції” в педагогічній науці; у матеріалах ЮНЕСКО наводиться ряд компетенцій, які розглядаються як бажаний результат освіти (ключові компетенції). У вітчизняних наукових дослідженнях проблем психології управління персоналом з’являються різноманітні визначення дефініції “кар’єра”. Визначенням цього терміну є послідовність етапів розвитку людини в основних сферах життя (сімейній, трудовій тощо), що репрезентується динамікою соціально-економічного становища, статусно-рольових характеристик і форм соціальної активності особистості. У вузькому значенні поняття «кар’єра» пов’язується з динамікою статусу особи та її активністю в професійній діяльності. Поняття “кар’єра” у широкому розумінні цього терміну визначив А. Кібанов, розглядаючи її як індивідуально усвідомлені шляхи самовираження й задоволеності працею, поступальне просування по службових сходинках, зміну навичок, здатностей, кваліфікаційних можливостей і розмірів винагороди, пов’язаних з діяльністю працівника. Було також запропоноване широке тлумачення поняття “професійна кар’єра” у контексті професіоналізації від вибору професії до оволодіння нею, потім зміцнення професійних позицій, досягнення

майстерності тощо. У психолого - педагогічних дослідженнях кар'єра розглядається як індивідуально усвідомлена позиція та поведінка, що пов'язані із трудовим досвідом і діяльністю упродовж економічно активного життя людини й не означає іншого успіху або невдачі, ніж у власному судженні індивіда. Значну кількість досліджень вітчизняних авторів присвячено розкриттю психологічного змісту поняття «професійна кар'єра». Психолого-педагогічні проблеми професійної кар'єри значно раніше почали досліджуватися за кордоном, насамперед у США. Дослідження здійснювалися залежно від того змісту, що вкладався у розуміння поняття “кар'єра”: з погляду засобів, необхідних для досягнення певного результату – уявлень про послідовність індивідуального професійного розвитку (психологічний підхід); з погляду досягнення результату – переходу людини з однієї посади або одного становища в суспільстві до іншого, або так званої кар'єри “робочого місця” (соціологічний підхід). Чимало авторів акцентували увагу на існуванні двох основних моделей дослідження кар'єри: життєво-історичної, заснованої на аналізі розвитку особистості, і еволюціоністської, що простежує окремі відповідні причинні зв'язки. У першій моделі зміни, які відбуваються в суспільстві й кар'єрі, виступають у комплексі, де психологічні й соціальні фактори переплітаються між собою. Друга модель підкреслює незмінність людської природи, а суспільний успіх кар'єри пов'язує із хронологічним віком і відмінностями між індивідами. Таким чином, з точки зору американських психологів і педагогів кар'єра є, з одного боку, певною структурою життєвого шляху людини й, з іншого боку, – структурним елементом ринку праці.

Формування СПО в учнів-майбутніх кваліфікованих робітників у контексті вибору та реалізації професійної кар'єри. Ми розглядаємо формування СПО у контексті професійної кар'єри як двобічний процес єдиної стихійної і цілеспрямованої взаємодії на людину. Декілька підходів до визначення поняття «професійна кар'єра» запропонували В. Ігнатов, В. Белоліпецький й О. Понеделков. Вони зазначили, що її можна розглядати: з погляду процесуального підходу спосіб досягнення цілей і результатів в основній формі

особистісного самовираження; з позицій статусного підходу кар'єра як досягнутий людиною результат діяльності й соціальний статус; у рамках ціннісного підходу кар'єра пов'язана із суспільно значущою й оцінюваною діяльністю особистості в соціумі; з позицій індивіда кар'єра розуміється як індивідуальний трудовий шлях людини, її діяльність, що виражена в професійній і посадовій формі, і саме таке поняття кар'єри використовується найчастіше. Водночас кар'єра розуміється як індивідуально усвідомлені позиції і поведінка, що пов'язані з трудовим досвідом і діяльністю впродовж економічно активного життя людини. Тому, наголошують сучасні дослідники професійної кар'єри, в основі побудови професійної кар'єри знаходиться «Я-концепція» особистості.

Приєднуючись вищевказаних прогресивних науковців, ми вважаємо, що професійна кар'єра, є якісною характеристикою особистості і лише реалізуючи себе як особистість, людина виступає справжнім творцем власного “Я”. За такого підходу просування по посадовим сходинкам є самоціллю, а лише одним з варіантів, засобів самореалізації людини, до яких можна також віднести професійне вдосконалювання, тобто залучення до процесу виконання ускладнених робочих завдань при насиченні трудового процесу елементами творчості. Суспільство зацікавлене в успішному оволодінні учнями майбутніми кваліфікованими робітниками складовими СПК в контексті професійної кар'єри, у засвоєнні нових соціальних ролей, норм і правил громадської життєдіяльності, готовності здійснювати свою діяльність в різних сферах людського життя. Проте початковим при організації процесу навчання повинне виступати розуміння того, що будь-яка індивідуальність розкривається в оцінці себе серед інших і для інших компетентності розкриваються в безперервній зміні простору його формування творчої особистості майбутнього фахівця, в розширенні ступеня свободи в такому засвоєнні, в “поглибленні і ускладненні свідомого в суб'єктній активності індивіда, в характері занурення його в соціальний світ. Оволодіння майбутніми фахівцями складовими соціально-професійної компетентності, вносить свої зміни в запропоновану суспільством

програму, виходячи з власних потреб, переваг і можливостей. Це особливо значущо для успішної побудови сучасного інформаційного середовища, коли ми ставимо завдання максимально розкрити здібності і можливості зростаючої людини, активізувати її індивідуальність. У процесі формування СПК в учнів-майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ відбувається у соціальне “зростання” і проявляється міра її соціально-професійної зрілості. Професійну кар’єру ми розглядаємо не лише як просування по посадових сходинках, а й як процес здобуття майбутніми кваліфікованими робітників соціально - професійної компетентності у закладах ПТО у контексті професійної кар’єри з урахуванням своїх можливостей, у здібності та здатності засвоєння своєї майбутньої професії

. Високий професіоналізм є важливим, але не єдиним фактором успішного професійного й особистісного розвитку, поєднаного з ефективним кар’єрним просуванням. З позицій акмеології професійна кар’єра супроводжується індивідуально-професійним розвитком, а останній є передумовою загального розвитку людини. За такого підходу в акмеології кар’єра визначається як безперервний процес успішного професійного просування, професійного зростання, переходу від одних шаблів професіоналізму до інших, більш високих [6].

Формування СП у контексті кар’єрного зростання дає підстави розглядати процес набуття учнями-майбутніми кваліфікованими робітниками \ соціально-професійної компетентності у процесі самореалізації, для якої притаманна його незавершеність у системі безперервної професіоналізації особистості впродовж всього активного трудового життя, яка передбачає постійне підвищення її фахового рівня. Процес формування соціально-професійної компетентності в учнів майбутніх кваліфікованих робітників у контексті вибору та реалізації професійної кар’єри вимагає: усвідомлення наступних суттєвих принципів у системі ПТО:

- цілісний розвиток людини є пріоритетом у формуванні морально-гуманної сфери особистості веде до формування духовно-моральних основ соціальної зрілості учня;
- відмова від авторитарних методів у навчанні та вихованні, будує виховний процес як ланцюжок життєво значущих для учня подій, як процес оволодіння соціальним досвідом розв'язання особистих проблем;
- долання пасивності учнів методами і прийомами активної взаємодії, звільнення від страху перед помилкою, створення ситуацій вільного вибору, професійної кар'єри індивідуалізує темп і види діяльності;
- формуванні в учнів цілісного власного світогляду, що ґрунтується на моральних загальнолюдських цінностях, змінює ситуативну поведінку на концептуальну;
- оволодіння учнями-майбутніми кваліфікованими робітниками прийомами і формами взаємодії, які стимулюють активність і створюють емоційно-психологічний комфорт у міжособистісному спілкуванні
- використання комунікативної взаємодії в освітньому середовищі як інформаційно-енергетичний вплив для стимулювання саморозвитку особистості учнів-майбутніх кваліфікованих робітників.

Метод експертного опитування учнів-майбутніх кваліфікованих робітників надав можливість визначити перелік професійних якостей: самоменеджмент - синтез професійних якостей і здібностей, які дозволяють учням-майбутнім кваліфікованим робітникам орієнтуватися у професійній діяльності; соціально-професійна мобільність, готовність до швидкого змінення професії, робочого місця в умовах внутрішньоорганізаційних та соціально-економічних перетворювань; комунікативність - здібність до ділового співробітництва; відповідальність-- внутрішня форма саморегуляції діяльності суб'єкта, яка характеризується свідомою відповідністю моральних принципів и правових норм; практичний інтелект --інтегральна здібність до продуктивного рішення практичних проблем и задач на основі неявних знань и професійної інтуїції); креативність (здібність до створення продуктів, що відрізняється

новизною, оригінальністю, унікальністю). Формування СПК у контексті професійної кар'єри здійснюється упродовж усього життя людини. У процесі навчання етапи формування соціально-професійної компетентності поєднуються з етапами особистісного і професійного зростання, внаслідок чого з'являються нові якості, що проявляються і розвиваються у здібностях виконувати професійні завдання, формуються уміння, удосконалюються навички, засвоюються ціннісні стратегії і норми соціально значущого характеру. Це, пов'язано із становленням компетентнісного підходу в освіті, створенням Національної рамки кваліфікацій. Поняття, що розглядаються нами, поки не мають витонченого визначення і знаходиться в процесі проведення планових досліджень як одна з нагальних складових професійної компетентності.

У процесі формування соціально - професійної компетентності в учнів-майбутніх кваліфікованих робітників при виборі та реалізації професійної кар'єри і вимагають постійного уточнення

- відсутність вікових моделей соціально-професійної компетентності;
- у визначенні соціально-професійної компетентності не враховуються такі чинники як привабливість людини, доглянутість, одяг, фізичні уміння;
- не завжди легко діагностувати рівень сформованості соціально-професійної компетентності;
- недостатня обґрунтованість впливу соціально-професійної компетентності на процес формування професійної кар'єри.

Висновки

1. Проведений аналіз формування СПК у філософській, психологічній, педагогічній і науково-методичній літературі надав можливість конкретизувати поняття «соціально-професійна компетентність».

2. Формування соціально-професійної компетентності у контексті професійної кар'єри є інтегральною характеристикою в учнів у закладах професійної освіти у контексті модернізації. У процесі формування соціально-професійної компетентності ми спираємося на системний і структурний

підходи, які дозволяють розглядати елементи і частини в єдності, у взаємодії її компонентів і структурних складових.

3. Процес формування СПК розглянуто нами як двобічний процес єдиного цілеспрямованого і опосередкованого впливу на особистість учнів - майбутніх кваліфікованих робітників. Цілеспрямований на формування СПК у контексті професійної кар'єри здійснюється в процесі професійного навчання, та виховання. Стихійний вплив здійснюється через спілкування і взаємодію в повсякденному житті..

2. СПК формується упродовж усього життя людини. Вікові періоди соціально-професійної компетентності поєднуються з етапами особистісного і професійного становлення, внаслідок чого з'являються нові якості, проявляються і розвиваються здібності, формуються уміння, удосконалюються навички, засвоюються нові цінності і норми соціально значущого характеру.

3. Соціалізація особистості вносить свої зміни виходячи з власних потреб, переваг і можливостей. Це особливо значуще для успішної побудови освітнього процесу, коли ми ставимо завдання максимально розкрити здібності і можливості зростаючої людини, активізувати її індивідуальність при виборі та реалізації професійної кар'єри.

4. Процес формування СПК розглянуто нами як частина процесу "інкультурації". У загальному плані, культура відбиває зміни людини в ході історичного розвитку, в якому соціально-професійна компетентність визначається розкриттям можливостей, потенціалів особистості, її творчої природи.

5. Соціально-професійна компетентність визначена нами як базова інтеграційна характеристика особистості в контексті формування професійної кар'єри. Вона забезпечує оволодіння виробничою ситуацією, що дає можливість ефективно вибудовувати свою професійну поведінку у вирішенні питань у нестандартних ситуаціях, вміти працювати у команді на єдиний результат залежно від ситуації і у відповідності з прийнятими професійними нормами.

Список використаних джерел

1. Гулиев Н.А. Формирование социально-профессиональной компетентности будущего менеджера регионального туризма (методология, теория, практика) : дис. доктора. пед. наук. Оренбург, 2007.
2. Зимняя И. А. Компетентность и проблемы ее формирования в системе непрерывного образования (школа - вуз - послевузовское образование) / науч. ред. проф. И.А. Зимняя: мат-лы XVI науч.-метод. конф. «Актуальные проблемы качества образования и пути их решения». М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006.
3. Зимняя И. А. Общая культура и социально-профессиональная компетентность человека // Эйдос. 2006.
4. Лаптева М. Д. Компетентность социального взаимодействия в структуре единой социально-профессиональной компетентности / науч. ред. проф. И. А. Зимняя: мат-лы XVI науч.-метод. конф. «Актуальные проблемы качества образования и пути их решения». М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006.
5. Підготовки учнів ПТНЗ молоді до планування й реалізації професійної кар'єри: теорія і практика: монографія/, [Алексеева С.В., Закатнов Д. О., Орлов В. Ф.]; за наук ред. Д. О. Закатнова – К. ТОВ "НВП Поліграфсервіс" 2014, . – 196 с.
6. Сучасні стандарти професійно-технічної освіти : Зб. матеріалів конф. / за заг. ред. В. О. Радкевич; АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. – К. : Наук. світ, 2008.–185 с.

Локшин В. С. Формирование социально-профессиональной компетентности у учащейся молодежи в контексте выбора и реализации профессиональной карьеры

Статья посвящена исследованию проблемы формирования социально-профессиональной компетентности учащейся молодежи у в контексте характера, специфики и исследуемого феномена при выборе та реализации профессиональной карьеры .

Ключевые слова: социально-профессиональная компетентность, социализация личности , реализация профессиональной карьеры.

Lokshyn V. Formation of social and professional competence in youth in the context of the selection and implementation of professional career.

The article is devoted to the problem of social - professional competence grounding of the students of technical colleges, on the basis of which it is possible to analyze character, specifics and level of the phenomenon under students of PTT.

Key words: social-professional competence , socialization, training.